

ЛЕКЦІЯ 2

ГЕОЛОГО-ГЕОМОРФОЛОГІЧНА БУДОВА І РЕСУРСИ НАДР УКРАЇНИ

ПЛАН:

1. Орографія і гіпсометрія
2. Корисні копалини

1. ОРОГРАФІЯ І ГІПСОМЕТРІЯ

Рельєф України вирізняється значною різноманітністю, що зумовлено геологічною будовою території та її положенням у межах Східноєвропейської рівнини, Українських Карпат і Кримських гір.

Ключова особливість: *переважно рівнинний характер поверхні*. Рівнини займають близько **95 % території України**, з яких приблизно **70 % припадає на низовини і 25 % — на височини**. Середня абсолютна висота рівнинної частини становить **близько 175 м**.

Основні орографічні елементи рівнинної частини

- **Поліська низовина** (північ України) — плоско-хвилястий, місцями заболочений рельєф із абсолютними висотами до 150–200 м; локально виділяється *Словечансько-Овруцький кряж*.
- **Придніпровська низовина** — терасована поверхня, що поступово знижується на південь і південний захід; значний вплив долини Дніпра.
- **Причорноморська низовина** — плоска рівнина з незначними абсолютними висотами (до 120–150 м), характерною рисою якої є *поди та блюдцеподібні зниження*.

Височини України:

На заході та в центрі країни розташовані **Волинська, Подільська, Придніпровська та Приазовська височини**.

Для них характерні:

- значна **ерозійна розчленованість**;
- розвиток яружно-балкових форм;
- глибина врізу долин до **100–200 м**.

Найвища точка рівнинної України — гора Берда (515 м) на Хотинській височині.

Гірські країни:

Українські Карпати — типові середньовисотні гори з північно-західним простяганням хребтів. Середні висоти — **1200–1600 м**, найвища вершина — гора Говерла (**2061 м**). Для Карпат характерні:

- округлі вершини;
- асиметричні схили;
- значна роль тектонічних і флювіальних процесів.

Кримські гори складаються з трьох паралельних пасом — Зовнішнього, Внутрішнього та Головного. Особливістю є **яйлинські плато** та асиметричність схилів. Найвища точка — гора Роман-Кош (**1545 м**).

Геоморфологічні закономірності

Рельєф України сформований унаслідок взаємодії:

- **ендогенних процесів** (тектонічні рухи, неотектоніка);
- **екзогенних процесів** (ерозія, денудація, льодовикові та еолові процеси).

Близько 80 % території має середній ступінь вертикального розчленування, що створило сприятливі умови для господарського освоєння.

2. КОРИСНІ КОПАЛИНИ

Надра України є важливою складовою **національного природно-ресурсного потенціалу**. Їх багатство зумовлене складною геологічною історією та поєднанням різновікових тектонічних структур.

Загальна характеристика мінеральних ресурсів

В Україні виявлено **понад 200 видів корисних копалин**, з яких промислове значення мають **близько 100 видів**. Родовища поширені майже на всій території держави.

Основні групи корисних копалин:

- *горючі* (вугілля, нафта, газ, торф, горючі сланці);
- *рудні* (залізо, марганець, титан, уран, золото);
- *нерудні* (каолін, солі, глини, будівельна сировина).

Структурні яруси концентрації корисних копалин

1. **Докембрійський фундамент** → залізні та марганцеві руди, уран, титанові руди, будівельний камінь.
2. **Осадочний покрив платформи** → вугілля, нафта, газ, буре вугілля, марганцеві руди.
3. **Складчасті області** → нафта і газ, солі, поліметали, мінеральні води.

Паливні корисні копалини

- **Кам'яне вугілля** зосереджене в *Донецькому та Львівсько-Волинському басейнах*. Донбас — найбільший вугільний район України з різноманітними марками вугілля.
- **Буре вугілля** приурочене переважно до *Дніпровського буровугільного басейну*.
- **Торф** поширений головню на Поліссі.

Нафта і природний газ

Родовища зосереджені в трьох нафтогазоносних областях:

- **Карпатській;**
- **Дніпровсько-Донецькій** (основна частка видобутку);
- **Кримсько-Причорноморській.**

Україна не повністю забезпечує себе нафтою і газом, що зумовлює необхідність імпорту та пошуку нових перспективних ділянок, зокрема **на шельфі Чорного й Азовського морів**.

Значення мінеральних ресурсів

Мінерально-сировинна база є основою:

- енергетики;
- металургії;
- хімічної промисловості;
- виробництва будівельних матеріалів.

Підсумок лекції

Геолого-геоморфологічна будова України визначає різноманітність її рельєфу та багатство мінеральних ресурсів. Переважно рівнинний характер території, поєднання платформних і складчастих структур та значний ресурсний потенціал створили передумови для господарського розвитку, водночас актуалізувавши проблему **раціонального використання та охорони надр.**